

ISSN 1999-4214 (print)
ISSN 2957-5095 (online)

ЕУРАЗИЯ ГУМАНИТАРЛЫҚ ИНСТИТУТЫНЫҢ

ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

ЕВРАЗИЙСКОГО
ГУМАНИТАРНОГО
ИНСТИТУТА

BULLETIN

OF THE EURASIAN
HUMANITIES INSTITUTE

№4/2023

Жылына 4 рет шығады
2001ж.шығабастаған

Выходит 4 раза в год
Начали издаваться с 2001г.

Published 4 times a year
Began to be published in 2001

Астана, 2023

Бас редакторы **Дауренбекова Л.Н.**
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті,
филология ғылымдарының кандидаты, Астана, Қазақстан

Жауапты редактор **Алимбаев А.Е.**
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті,
философия докторы (PhD) Астана, Қазақстан

Редакция алқасы

Аймұхамбет Ж.Ә.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Ақтаева К.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Мицкевич атындағы Польша университеті, Познань, Польша.
Әбсадық А.А.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Бредихин С.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Солтүстік Кавказ федералды университеті, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	филология ғылымдарының кандидаты, доцент Ә. Бөкейхан атындағы университеті, Семей, Қазақстан
Ермекова Т.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
Есиркепова К.Қ.	филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Жүсіпов Н.Қ.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан
Курбанова М.М.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Алишер Навои атындағы Ташкент мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті, Ташкент, Өзбекстан
Қамзабекұлы Д.	ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Құрысжан Л.Ә.	филология ғылымдарының кандидаты, профессор, Ханкук шетелтану университеті, Сеул, Оңтүстік Корея
Онер М.	философия докторы (PhD), профессор, Эгей университеті, Измир, Туркия
Пименова М.В.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Шет ел тілдері институты, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ

Редакцияның мекенжайы: 010009, Астана қ., Жұмабаев даңғ., 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы.

Меншіктенуші: «А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты»

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінде

қайта есепке қойылды. Тіркеу № KZ92VPY00046970 17.03.2022

Басуға 27.12.2023ж. қол қойылды. Пішімі 60*84 1\8. Қағаз офсеттік Көлемі. БТ.

Таралымы 200 дана. Бағасы келісім бойынша. Тапсырыс № 89

«Ақтаев У.Е.» баспасында басылып шықты

© А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты

Главный редактор **Дауренбекова Л.Н.**
Кандидат филологических наук, доцент Евразийского гуманитарного института имени
А.К. Кусаинова, Астана, Казахстан

Ответственный редактор **Алимбаев А.Е.**
Доктор философии (PhD), доцент Евразийского гуманитарного института имени
А.К. Кусаинова, Астана, Казахстан

Редакционная коллегия

Аймухамбет Ж.А.	доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Актаева К.	доктор филологических наук, профессор, университет имени Адама Мицкевича, Познань, Польша.
Абсадық А.А.	доктор филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Бредихин С.Н.	доктор филологических наук, профессор, Северо-Кавказский федеральный университет, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	кандидат филологических наук, доцент университет имени А. Бокейхана, Семей, Казахстан
Ермекова Т.Н.	доктор филологических наук, профессор, Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан
Есиркепова К.К.	кандидат филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Жусипов Н.К.	доктор филологических наук, профессор, Торайгыров университет, Павлодар, Казахстан
Курбанова М.М.	доктор филологических наук, профессор, Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы им. Алишера Навои, Ташкент, Узбекистан
Камзабекулы Д.	академик НАН РК, доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Курсыжан Л.А.	кандидат филологических наук, профессор, Университет иностранных языков Ханкук, Сеул, Южная Корея
Онер М.	доктор философии (PhD), профессор, Эгейский университет, Измир, Турция
Пименова М.В.	доктор филологических наук, профессор, Институт иностранных языков, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	доктор филологических наук, профессор, Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ

Адрес редакции: 010009, г. Астана., пр. Жумабаева, 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Вестник Евразийского гуманитарного института.

Собственник: «Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова».

Министерством информации и общественного развития Республики Казахстан Комитет информации постановлено на переучет № KZ92VPY00046970 17.03.2022

Подписано в печать 27.12.2023 ж. Формат 60*84 1\8. Бум. Типогр.

Тираж 200. Цена согласовано. Заказ № 89

Напечатано в издательстве «У.Е. Актаева»

©Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова

Chief Editor **Daurenbekova L.N.**
Candidate of Philological Science, Associate Professor of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities
Institute, Astana, Kazakhstan

Editor-in-Chief **Alimbayev A.E.**
Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities
Institute, Astana, Kazakhstan

Editorial Board

Aimuhambet Zh.A.	Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
Aktayeva K.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Poznan Adam Mitskevich University, Poznan, Poland
Absadyk A.A.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
Bredikhin S.N.	Doctor of Philological Sciences, Professor, North-Caucasus Federal University, Stavropol, RF
Гайнуллина Ф.А.	Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan
Yermekova T.N.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kaz. National Women's Pedagogical University. Almaty, Kazakhstan
Yesirkepova K.K.	Candidate of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
Zhusipov N.K.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Toraihyrov University, Pavlodar, Kazakhstan
Kurbanova M.M.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoyi, Tashkent, Uzbekistan
Kamzabekuly D.	Academician of NAS RK, Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
Kuryszhan L.A.	Candidate of Philological Sciences, Professor, Hankuk University of Foreign Studies Seoul Korea
Oner M.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Aegean University, Izmir, Turkey
Pimenova M.V.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Foreign Languages Institute, St-Petersburg, RF
Seifullina F.S.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF

Editorial address: 010009, Astana., 4, Prospect Zhumabayev
Tel/Fax: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Bulletin of the Eurasian Humanities Institute.

Owner: «A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute».

The Ministry of Information and Public Development of the Republic of Kazakhstan Information Committee decided to re-register No. KZ92VPY00046970 17.03.2022

Signed for printing 27.12.2023 Format 60 * 84 1 \ 8. Paper. Printing house

Circulation 200. Price agreed. Order No. 89

Printed in the publishing house of «U.E. Aktaev»

© A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute

МАЗМҰНЫ-СОДЕРЖАНИЕ-CONTENTS

ТІЛ БІЛІМІ – ЯЗЫКОЗНАНИЕ – LINGUISTICS

БАКИРОВА Ш.А., БАЙМЫШ Л.Қ.	Қазақ тіліндегі тәуелдік жалғауының көнеленуі мен түбірге кірігу мәселесі.....	7
BEKENOVA G.SH. AKHMETOVA G.S.	Lexical and semantic characteristics of place and water names of the Abaydistrict.....	20
ЕРМЕКБАЕВА М.А.,	«Қасқыр» зоониміне байланысты мақал-мәтелдердің семантикасы (қазақ және түрік тілдері негізінде).....	31
ЕСІМСЕЙТОВ Б.Р., КОКИШЕВА Н.М.	«Заң» сөзінің негізінде жасалған сөзжасамдық ұяның көлемдік сипаты	47
KARAGULOVA B.S., MUKHTAROVA S.S.	Types of lexical and grammatical transformations in literary translation.....	62
КЕМЕЛБЕКОВА Е.А.	Linguistic features of borrowed terms of applied geometry and their semantic modification in kazakh language.....	75
КЕНЖАЛИН Қ.К., ДАНИЯР Ә.А.	«Бабырнамадағы» жай сөйлемдер мен төл сөздердің қолданысы.....	88
ҚҰРМАНБАЙҰЛЫ Ш., ҚҰЛМАНОВ С.	Қазақ терминжасамы: дәстүрлі үдерістер және қазіргі даму бағыты.....	107
ОМАРБЕКОВА Г.Ә.	Мұхтар Әуезовтің эпистолярлық стилінде антропонимдік вокативтердің қолданысы.....	130
УРАЗАЕВА К.Б., ИДРИСОВА Э., АЗКЕНОВА Ж.	Риторический идеал и риторическая идентичность. Приемы создания картины мира в поэзии жырау.....	144
ХАСАНГАЛИЕВА Б.К., ИСАКОВА С.С., ӘЛІМБЕК Г.Р.	Когнитивтік терминтанымның негізгі ұстанымдары.....	162

ӘДЕБИЕТТАНУ – ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ – LITERATURE STUDIES

АЛЬЖАНОВА А.Ы., БАЛМАГАМБЕТОВА Ж.Т.	Проблемы адаптации казахской художественной прозы (на примере прямого и опосредованного переводов романа А. Нурпеисова «Соңғы парыз»).....	177
КАРБОЗОВ Е.К., МАМЕЖАНОВА Ә.Е.	1960-80 жылдардағы қазақ поэзиясындағы ұлттық дүниетаным және салт-дәстүр.....	190
МАТАЕВА А.К.	Қазіргі қазақ әдеби сынындағы ізденістер.....	207
МАУЛЕТ А., ҚОБЛАНДИН Қ.И.	Ақмола қазақтары фольклорлық мұрасының эстетикалық мәні.....	220

НУРЛАНОВА А.Н., СЕЙПУТАНОВА А.К., ЖӘМСАП А.Т.	Ш.Құдайбердіұлы поэзиясындағы «ар-ұждан» категориясы.....	238
НҰРБАНОВА А.Қ., БАРАТОВА М.Н.	Жалпы адамзаттық рухани құндылықтар теориясы.....	248
ОЛЖАБАЕВ Б.К., ПАНГЕРЕЕВ А.Ш., СӨЙЛЕМЕЗ О.	Түркі халықтары фольклорында туған жерді кие тұту мотивтері.....	266

**ТІЛ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКА
И ЛИТЕРАТУРЫ – METHODOLOGY OF TEACHING LANGUAGE AND LITERATURE**

BUKAYEVA A.A., BIRAY N.	The effect of implementing case study approach on students learning outcomes in teaching kazakh legal discourse.....	281
YERSULTANOVA G.T., KENZHEKANOVA K.K., TUSSUPBEKOVA M.ZH.	Teaching english grammar using internet resources.....	294

FTAHP: 16.21.45:

DOI <https://doi.org/10.55808/1999-4214.2023-4.04>*Б. Р. ЕСІМСЕЙТОВ¹ Н.М. КОКИШЕВА²

Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасы жанындағы Құқық қорғау
органдары академиясы, Қосшы, Қазақстан¹

А.Қ.Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Астана, Қазақстан²
(e-mail: 571-70-33@mail.ru¹, nkokisheva@mail.ru²)

«ЗАҢ» СӨЗІНІҢ НЕГІЗІНДЕ ЖАСАЛҒАН СӨЗЖАСАМДЫҚ ҰЯНЫҢ КӨЛЕМДІК СИПАТЫ

Аңдатпа. Қазақ тілінде «Заң» сөзі заттық мағыналарда қолданылатын көптеген сөздердің жасалуына негіз болған. Мақалада «Заң» сөзінің негізінде жасалған сөзжасамдық ұяның көлемдік сипаты сол сөзден өрбіген сөзжасамдық ұяға талдау жасау негізінде анықталады. Қазақ тіл білімінде сөзжасамдық ұя мәселесі Н. Оралбай, О. Тоққожаева, А. Салқынбай, Т. Тоқтарова, Н. Қоқышева, Б. Есімсейтов, К. Құрманәлиев, Д. Қуандықова сияқты ғалымдардың еңбектерінде қарастырылады.

Сөзжасамдық ұяның міндетті элементі – негіз сөз. Негіз сөз, әдетте ұяның өзегі деп танылып, сөзжасамдық ұяның қалыптасуында өте маңызды рөл атқарады, оның құрылымына, ұя құрамындағы туынды түбір сөздердің мағыналық қатынастарына әсер етеді. Ол барлық туынды түбір сөздердің құрамына кіреді, олардың мағынасын анықтайды. Бүгінде сөзжасамдық ұяның негізі ретінде: зат есімдер, сын есімдер, сан есімдер, етістіктер, үстеулер қарастырып жүр.

Мақалада заң дискурсының негізгі концептілерінің бірі – «Заң» сөзіне сөзжасамдық ұя тұрғысынан талдау жасалды. Талдау жүргізілген «Заң» сөзжасамдық ұясының құрамына енген 43 туынды сөздің 24-і термин сөз. Бұл көрсеткішті авторлар түп негіз сөз мағынасының салалық лексикаға биімділігін дәлелдей келе «заң» сөзінен жасалған сөзжасамдық ұяның ерекшелігі ретінде бағалайды. Сөзжасамдық ұяда жалпы 43 туынды сөз жасалғаны, сөзжасамдық ұядағы сөзжасамның синтетикалық, аналитикалық, лексика-семантикалық тәсілдері арқылы жасалған туынды сөздердің саны анықталады. Тілдік деректер, Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, Заң терминдерінің сөздігі, Қазақстан Республикасының кеден құқығы оқу құралынан жиналған.

Түйін сөздер: сөзжасам, сөзжасамдық ұя, сөзжасамдық тізбек, сөзжасамдық саты, заң.

Кіріспе. Сөзжасамдық ұя – тілдік құбылыс. Сөзжасамдық ұя тілімізде көп. Сөзжасамдық ұялардың көп екендігін дәлелдейтін сөздіктің жоқ екендігіне қарамастан, осындай тұжырым жасауымызға тілдегі сөзжасамдық ұялардың негізі бола алатын түбір сөздердің өте көптігі себеп. Тілдегі кез-келген мағыналы сөз өз алдына сөзжасамдық ұя жасай алады. Себебі сөзжасамдық ұя дегеніміз – түп негіз сөздің өзінен кейінгі сөздердің жасалуына негіз болуы арқылы түбірлес сөздер жиынтығы жасалады. Отандық лингвистикада Н. Оралбаева, О. Тоққожаева, К. Құрманәлиев, Б. Есімсейтов зерттеулерінде бір буынды сөздерді сөзжасамдық ұяның негізі ретінде қарастырып жүр. Дегенмен, синхронды сөзжасамда сөздік қорымыздағы екі буынды түбір сөздер де сөзжасамдық ұяның негізі қызметін атқара алады. Мәселен, ата, ана, бала, құлақ, сана т.б. екі буынды түбір сөздердің әр қайсысы сөзжасамдық ұяның негізі бола алады. Н. Қоқышева, З. Құрманәлиеваның ғылыми еңбектерінде екі буынды сөздердің негізінде жасалған сөзжасамдық ұялардың құрамына талдау жасалған.

Әдістеме және зерттеу әдістері. Сөзжасамдық ұяның көлемін, сатылық мөлшерін, сөзтаптық құрамын анықтау синхронды сөзжасамның негізгі міндеттерінің бірі. Жоғарыда тілде сөзжасамдық ұялар көп деген болатынбыз. Олай болса сөзжасамдық ұялардың көлемі, сатылық сипаты, сөзтаптық құрамы түрліше болатындығы анық. Бұл мәселе ғалымдар тарапынан айтылып та жүр. Сөзжасамдық ұялардың көлемі, сатылық сипаты, сөзтаптық құрамының түрліше болуына не себеп деген сұраққа да ғалымдар тарапынан түрлі болжамдар мен тұжырымдар айтылып жүр. Отандық ғалымдар бұл сұрақтың жауабын түп негіз сөз төңірегінен іздейді. Сөзжасам саласының негізін қалаушы ғалымдардың бірі Н. Оралбаева: «Сөзжасамдық ұяның күрделілігі оның құрамындағы әр сөздің сөз жасау қабілетіне байланысты. Олардың әрқайсысы неғұрлым сөзжасамға көбірек қатысса, солғұрлым сөзжасамдық ұя күрделі болады» [1, 55] – деп жауап берсе, профессор К. Құрманәлиев: «Сөзжасамдық ұяның түп негіз сөзінің сөзжасамдық қабілеті, көпмағыналылығы ұяның көлеміне әсер етеді. Оны түрлі түп негіз арқылы жасалған ұяларды салыстыру арқылы дәлелдеуге болады. Тіл деректері түп негіз сөздің өнімділігі ұяның көлеміне, ондағы туынды түбірлердің санына әсер етеді»[2, 116] - дейді. Ғалымдар пікірін басшылыққа ала отырып, өз тарапымыздан зерттеу нысанына алынған етістік негізді сөзжасамдық ұяларды зерттеу барысында анықталған тұжырымдарымызды ұсынамыз.

Кез-келген сөзжасамдық ұяның көлемі және құрамы оның шыңы, өзегі, негізі саналатын түп негіз сөздердің лексика-семантикалық құрамына тікелей қатысты. Сөздің лексика-семантикалық құрамы деген атау - сөздің мағыналары, кіші мәндері ұғымын қамтиды. Яғни, түп негіз сөздің лексика-семантикалық құрамы құнарлы болса, сөзжасамдық ұя құрамы көлемді болады.

Сөзжасамдық талдау сөздіктердің көмегімен жасалынады. Талдау барысында сөздіктердің көш басы саналатын, осыдан ширек ғасыр бұрын

шығарылған 91,5 мың атау сөз бен тіркесті қамтыған «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінен» бастап, ел тәуелсіздігінің 20 жылдық мерекесіне орай шығарылған 150 мыңнан астам атау сөз бен тіркесті қамтыған он бес томдық «Қазақ әдеби тілінің сөздігі» және әр жылдары Тіл білімі институтынан әртүрлі мақсат-мүддеге лайықталып жасалған сөздіктерді пайдалануға болады. Қолданыста жүрген сөздіктер тіліміздің мол байлығының айқын көрсеткіші. Сөздіктердің қай-қайсысының құрамында туынды сөздің басым екендігін көруге болады. Тек білім алушыларды сөздіктерді дұрыс пайдалануға үйрете білу керек.

Сөзжасамдық талдауды жеке туынды сөзге де, сөзжасамдық ұя құрамындағы түбірлес туынды сөздерге де жасауға болады.

Сөзжасамдық талдаудың 1- түрі:

Сөзжасамдық талдаудың бірінші түрі мына мәселелерді анықтайды. Бірінші туынды сөздің жасалуына негіз болып тұрған негіз сөзге талдау жасалады. Екінші туынды сөзге талдау жасалады.

Сөзжасамдық талдаудың 2 - түрі:

Сөзжасамдық талдаудың екінші түрі мына мәселелерді анықтайды. Бірінші сөзжасамдық ұяның негіз сөзіне талдау жасалады. Екінші СҰ құрамындағы туынды сөздерге талдау жасалады. Үшінші СҰ құрамындағы туынды сөздердің сөз таптарына қатысын талдау жасалады. Төртінші СҰ-ның құрылымдық бірліктеріне талдау жасалады. Бесінші туынды сөздерге мағыналық талдау жасалады. Мақала бір сөзжасамдық ұя құрамына кіретін заң терминдерін талдауға арналады.

Талқылау мен бақылау. «Заң» сөзі негізінде жасалған сөзжасамдық ұя құрамына сөзжасамдық талдау.

Негіз сөзге талдау:

Сөзжасамдық ұя құрамына талдау жасағанда алдымен осы сөзжасамдық ұя құрамындағы туынды сөздердің жасалуына арқау, уәж болып тұрған негіз сөзге (түбір) талдау жасау керек. «Негіз сөз дегеніміз - туынды сөздің лексикалық мағынасына арқау болатын сөз» [3, 35].

Негіз сөздің мағыналық құрамындағы кез-келген мағына (тура, ауыспалы, келтірінді, семалық көрсеткіштер) туынды сөздің жасалуына уәж бола алады. Біздің жағдайда туынды сөздердің жасалуына негіз сөздердің тура мағынасы уәж болып тұр. Себебі, термин сөздер тура мағынада жұмсалады.

Сөзжасамдық ұяның негізі болып саналатын түбір сөздер белгілі бір сөзтабының құрамына кіреді. Заң сөзі зат есім сөзтабының мүшесі. Яғни зат есім сөзжасамы класына жатады. Сөзжасам класы – «Лексика-грамматикалық сипатына, яғни бір сөз табына қатысына қарай туынды сөздер сөзжасам кластары болып бөлінеді. Әр сөз табы: жасалу жолы, тәсілі, негіз сөздің лексика-грамматикалық белгілері, сөзжасам тәсілдері, сөзжасам мағыналарының сипатына қарай бір-бірінен ерекшеленеді. Сөзжасам кластарының саны әр тілдегі сөз таптарының санына сай болады. Мысалы, қазіргі қазақ тілінде туынды зат есімдердің сөзжасам класы, туынды сын есімдердің сөзжасам класы, т.б. болып бөлінеді» [4, 124].

Белгілі бір сөз табы құрамына кіретін сөзжасамдық ұяның негізі - тілдегі мағыналық топтар мен тақырыптық топтардың біріне жатады. Мақалады талданып отырған заң сөзі - тілдің салалық мағыналық тобының мүшесі. Сөзжасам жүйесін сөзжасамдық ұялар тұрғысынан қарастырып жүрген зерттеушілер өздерінің еңбектерін тілдегі мағыналық топтар мен тақырыптық топтардың біріне негіздейді. Бұндай зерттеулер өз жемісін беріп те жүр.

Нәтижелер. Жоғарыда баяндалған мәселені қысқаша былай көрсетуге болады.

➤ Заң – бір буынды түбір сөз.

➤ Лексикалық мағынасы – Мемлекеттің ең жоғары өкімет орындары қабылдайтын, ерекше заңдылық күші бар акт; қаулы-қарарлар; декрет [5, 340]. Заң жазудағы сөздік қорымызды молайту жолында ғалымдарымыз бен заңгерлеріміз және аудармашылар бола отырып, бір кісідей жұмылып, жұмыс жасауға тиіспіз [6, 5]. Кеден құқығын жалпы және ерекше бөлімдерге бөлу заңға негізделе отырып қарастырылған [7, 32].

➤ Зат есім.

➤ Салалық мағыналық тобының мүшесі

1) СҰ құрамындағы туынды сөздерге талдау:

➤ Заңгер – синтетикалық тәсіл арқылы жасалған туынды сөз.

➤ -ГЕР сөзжасамдық жұрнағының заң негіз сөзіне жалғануы арқылы – «Заң ғылымы мен мәселелері жөніндегі маман» – деген жаңа мағыналы туынды сөз жасалған [5, 340]. Кеңседе тәжірибелі заңгерлер мен қорғаушылар жұмыс істейді. Заңгер болу үшін білімді, әділ, еңбекқор, білікті маман болуың керек [8, 85].

➤ Заңгер – Туынды зат есімдердің сөзжасам класына жатады.

➤ 33 – сөзтаптық үлгісі

➤ Заңды тұлға –аналитикалық тәсіл арқылы жасалған туынды сөз.

➤ Заңды және тұлға сөздерінің тіркесуі арқылы «заң бойынша азаматтық құқықтар мен міндеттердің субъектісі болып табылатын кәсіпорын, мекеме, ұйым, фирма, т.б.» деген мағынаны білдіретін туынды сөз жасалған [5, 340]. Соттың азаматтардан немесе заңды тұлғалардан талап ететін жазбаша дәлелдемелерді тікелей сотқа жіберіледі [9, 25]. Яғни күрделі зат атауы жасалған. «Күрделі зат атаулары деп екі не одан да артық сыңарлардың тізбегінен құралып, мағына мен тұрпат, қызметі жағынан бөлшектенбей, ішкі мағыналық құрылымы тұтасымен (монолитті) белгілі бір ұғымның атауы ретінде қалыптасқанды атайды. Күрделі зат атаулары – екі я оданда көп сөздерді біріктіру, тіркестіру, қосарлау және қысқарту арқылы сөзжасам әрекетінің нәтижесінде жасалып, бір ұғым, түсініктің атауы ретінде қалыптасқан лексикалық бірліктер» [10, 50].

➤ Заңды тұлға – Туынды зат есімдердің сөзжасам класына жатады.

➤ 3.e+C.e+3.e – сөзтаптық үлгісі

Көрсетілген үлгілерді пайдалана отырып, ұя құрамындағы әрбір туынды сөзге талдау жасалынды.

➤ СҰ құрамындағы туынды сөздердің жалпы саны – 43.

➤ Оның ішінде: Синтетикалық тәсіл арқылы – 20

➤ Аналитикалық тәсіл арқылы – 23.

Оның ішінде: тіркесу арқылы – 22.

бірігу арқылы - 1

➤ Лексика-семантикалық тәсіл арқылы – 0

2) СҰ құрамындағы туынды сөздердің сөз таптарына қатысын талдау:

СҰ құрамындағы туынды сөздердің сөз таптарына қатысы: Зат есім – 33, Сын есім – 5, Етістік – 5.

➤ СҰ құрамындағы туынды сөздердің сөзтаптық үлгілері: З.е+С.е+З.е – 2: заң-ды+тұлаға, заң-ды+өкіл; ЗС – 3: заң-и, заң-шыл, заң-дық; ЗСЗ – 2: заң-ды-лық, заң-сыз-дық; ЗСС – 1: заң-қой-лық; ЗЗС – 1: заң-нама-лық; ЗЗ – 1: заң-гер; ЗЕ – 1: заң-дастыр.

Сөзжасамдық ұяның құрылымдық бірліктерін талдау:

1989 жылғы «Қазіргі қазақ тілінің сөзжасам жүйесі» атты монографиялық еңбекте сөзжасамдық ұяға төмендегідей анықтама берілген: «Сөзжасамдық ұя деп бір негізгі түбірден тараған туынды түбірлердің жиынтығы аталады». Бұл еңбекте Н.Оралбаева сөзжасамдық ұя жұптан, сатыдан, тарамнан, тізбектен тұрады деп сипаттама береді [1, 55].

2000 жылдардың басында профессор Н.Оралбаеваның ғылыми жетекшілік жасауымен қазақ тіл білімінде сөзжасамдық ұяның құрылымдық бірліктері жеке-жеке диссертациялық зерттеу тақырыптарына айналды. Көрсетілген сөзжасамдық ұяның құрылымдық бірліктерінің анықтамалары беріліп, ғылыми сипаттамалар жасалды. Сөзжасамды оқытуға арналған оқу жұмыс бағдарламалары мен оқулықтарда сөзжасамдық талдауларға арналған жаттығуларда кейбір ғалымдардың сипаттамалары мүлдем сөзжасам саласын зерттемеген оқулық құрастырушыларымен қате аталып жүргендігін байқадым. Осы олқылықтарды болашақта болдырмау және бірізділікті орнықтыру мақсатында сөзжасамдық ұяның құрылымдық бірліктерінің анықтамаларын, ғылыми сипаттамаларын жасаған авторларды еңбектерімен көрсетуді жөн деп таптым.

Сөзжасамдық тізбек мәселесін Б.Р. Есімсейтов зерттеді. Ол 2002 жылы «Қазіргі қазақ тіліндегі сөзжасамдық тізбектер» атты кандидаттық диссертация қорғады [11].

➤ Сөзжасамдық тізбек - сөзжасамдық бір ұяның негізінде жасалған, бірінен бірі тікелей туындайтын жаңа мағынаны туынды сөздердің тізбегі. Сөзжасамдық әр тізбек негіз сөзден басталып, негізді сөзбен аяқталады. Сөзжасамдық тізбек біріне-бірі негіз болатын бір негізді сөздердің тобы.

➤ **Сөзжасамдық тізбек** саны – 33. Оның ішінде: екі мүшелі - 18, үш мүшелі – 11, төрт мүшелі - 4.

Екі мүшелі сөзжасамдық тізбектер (18)

№	Бірінші мүше	Екінші мүше
1	ЗАҢ →	заң актісі
2		заң ғылымы
3		заң жобасы
4		заң жүзінде
5		заң-зәкүн
6		заң орны
7		заң шығарушы
8		заң сараптамасы
9		заң кеңесі
10		заң техникасы
11		заңдық
12		заңи
13		заң жобасы
14		заңтану
15		заңшы
16		арнайы заң
17		іргелі заң
18		үндестік заңы

Бұл жерде заң сөзінің негізінде жасалған 18 туынды сөз жеке-жеке екі мүшелі сөзжасамдық тізбек болып саналады.

Үш мүшелі сөзжасамдық тізбектер (11)

	Бірінші мүше	Екінші мүше	Үшінші мүше
1	ЗАҢ →	Заңгер	заңгерлік
2		Заңдас	заңдасу
3		Заңды	заңдылық
4			заңды билік
5			заңды құзырет
6			заңды мерзім
7			заңды мүдде
8			заңды тұлға
9			заңды өкіл
10		Заңқой	заңқойлық
11		Заңсыз	заңсыздық

Бұл жерде заң сөзінің негізінде жасалған 5 туынды сөз жеке-жеке 11 үш мүшелі сөзжасамдық тізбектер жасаған.

Төрт мүшелі сөзжасамдық тізбектер (4)

№	Бірінші мүше	Екінші мүше	Үшінші мүше	Төртінші мүше
	ЗАҢ →	Заңдан	заңдандыр	заңдандырушы
		Заңдас	заңдастыр	заңдастырушы
		Заңнама	заңнамалық	заңнамалық норма
				заңнамалық акт

Сөзжасамдық тізбектің үшінші мүшелері негізінде 4 тізбек жасаған.

Сөзжасамдық тарам мәселесін Н.Б.Есенова зерттеді. Ол 2005 жылы «Сөзжасамдық тарам, оның ұя бірліктермен байланысы» [12] атты кандидаттық диссертация қорғады.

➤ Сөзжасамдық тарамға бір түбір арқылы жасалған туынды сөздердің деривациялық қатары кіреді. Сөзжасамдық тарам барлық сөзжасамдық тәсілдердің жасалу жолына тән болады. Бір сөзжасамдық тарамда бірнеше тәсіл арқылы жасалған туынды атаулар болуы ықтимал.

➤ **Сөзжасамдық тарам** саны – 4. Бірінші тарам – 1-сатыда 25 туынды сөз жасаған, екінші тарам – 2-сатыда 2 туынды сөз жасаған, үшінші тарам – 2-сатыда 7 туынды сөз жасаған, төртінші тарам – 3-сатыда 2 туынды сөз жасаған.

Бірінші тарам – 1-сатыда 25 туынды сөз жасаған.

№		Бірінші саты
1	ЗАҢ →	заң актісі
2		заң ғылымы
3		заң жобасы
4		заң жүзінде
5		заңгер
6		заңдан
7		заңдас
8		заңды
9		заң-зәкүн
10		заң орны
11		заң шығарушы
12		заң сараптамасы
13		заң кеңесі
14		заң техникасы
15		заңдық
16		заңи
17		заңқой
18		заңнама

19		заң жобасы
20		заңсыз
21		заңтану
22		заңшыл
23		арнайы заң
24		іргелі заң
25		үндестік заңы

5-кесте

Екінші тарам – 2-сатыда 2 туынды сөз жасаған

№	Бірінші саты	Екінші саты
1	Заңдас	заңдастыр
2		заңдасу

6-кесте

Үшінші тарам – 2-сатыда 7 туынды сөз жасаған

№	Бірінші саты	Екінші саты
1	Заңды	заңдылық
2		заңды билік
3		заңды құзырет
4		заңды мерзім
5		заңды мүдде
6		заңды тұлға
7		заңды өкіл

7-кесте

Төртінші тарам – 3-сатыда 2 туынды сөз жасаған

№	Үшінші саты	Төртінші саты
1	Заңнамалық	заңнамалық норма
2		заңнамалық акт

Сөзжасамдық саты мәселесін Н.М. Қоқишева қарастырды. Ол 2001 жылы «Қазіргі қазақ тіліндегі денемүшелері атаулары негізіндегі сөзжасамдық ұялардың сөзжасамдық сатыларындағы туынды сөздер» [13] атты кандидаттық диссертация қорғады [13].

➤ **Сөзжасамдық саты** саны – 3. 1-саты – 25 туынды сөз, 2-саты – 14 туынды сөз, 3-саты – 4 туынды сөз.

8- кесте

Сөзжасамдық саты

ЗАҢ →	Бірінші саты	Екінші саты	Үшінші саты
	заң актісі		
	заң ғылымы		
	заң жобасы		
	заң жүзінде		

	Заңгер	заңгерлік	
	Заңдан	заңдандыр	заңдандырушы
	Заңдас	заңдастыр	заңдастырушы
		заңдасу	
	Заңды	заңдылық	
	заң-зәкүн		
		заңды билік	
		заңды құзырет	
		заңды мерзім	
		заңды мүдде	
		заңды тұлға	
		заңды өкіл	
	заң орны		
	заң шығарушы		
	заң сараптамасы		
	заң кеңесі		
	заң техникасы		
	Заңдық		
	Заңи		
	Заңқой	заңқойлық	
	Заңнама	заңнамалық	заңнамалық норма
			заңнамалық акт
	заң жобасы		
	Заңсыз	заңсыздық	
	Заңтану		
	Заңшыл		
	арнайы заң		
	іргелі заң		
	үндестік заңы		
Туынды сөз саны	25	14	4

Сөзжасамдық жұп мәселесін К.А. Құрманәлиев зерттеді. Ол 2002 жылы «Қазақ тіліндегі сөзжасамдық ұя мәселесінің теориялық негіздері» [2] атты докторлық диссертация қорғады.

➤ Сөзжасамдық тізбектегі синтагматикалық қатынас негізінде сөзжасамдық жұп жасалады. Сөзжасамдық жұп – негіз сөз бен одан жасалған туынды сөзден тұратын екі құрамды сөзжасамдық құбылыс.

➤ **Сөзжасамдық жұп саны – 43.**

ЗАҢ → заң актісі; заң → заң ғылымы; заң → заң жобасы; заң → заң жүзінде; заң → заңгер; заңгер → заңгерлік; заң → заңдан; заңдан → заңдандыр; заңдандыр → заңдандырушы; заң → заңдас; заңдас → заңдастыр; заңдастыр → заңдастырушы; заңдас → заңдасу; заң → заңды; заңды → заңдылық; заң → заң-зәкүн; заңды → заңды билік; заңды → заңды құзырет; заңды → заңды мерзім; заңды → заңды

мүдде; заңды →заңды тұлға; заңды →заңды өкіл; заң →заң орны; заң →заң шығарушы; заң →заң сараптамасы; заң →заң кеңесі; заң →заң техникасы; заң →заңдық; заң →заңи; заң →заңқой; заңқой →заңқойлық; заң →заңнама; заңнама →заңнамалық; заңнамалық →заңнамалық норма; заңнамалық →заңнамалық акт; заң →заң жобасы; заң →заңсыз; заңсыз →заңсыздық; заң →заңтану; заң →заңшыл; заң →арнай заң; заң →іргелі заң; заң →үндестік заңы.

9-кесте

Заң сөзінің негізінде жасалған сөзжасамдық ұя

Түп негіз сөз	1-САТЫ	2-САТЫ	3-САТЫ
ЗАҢ →	заң актісі		
	заң ғылымы		
	заң жобасы		
	заң жүзінде		
	Заңгер	заңгерлік	
	Заңдан	заңдандыр	заңдандырушы
	Заңдас	заңдастыр	заңдастырушы
		заңдасу	
	Заңды	заңдылық	
		заң-зәкүн	
		заңды билік	
		заңды құзырет	
		заңды мерзім	
		заңды мүдде	
		заңды тұлға	
		заңды өкіл	
	заң орны		
	заң шығарушы		
	заң сараптамасы		
	заң кеңесі		
	заң техникасы		
	Заңдық		
	Заңи		
	Заңқой	заңқойлық	
	Заңнама	заңнамалық	заңнамалық норма
			заңнамалық акт
	заң жобасы		
	Заңсыз	заңсыздық	
	Заңтану		
	Заңшыл		
	арнайы заң		
	іргелі заң		
	үндестік заңы		

Қорытынды. «Заң» сөзі негізінде жасалған сөзжасамдық ұя құрамына талдау жасау арқылы оның сөзжасамдық әлеуеті анықталды. Негіз сөз бен туынды сөздердің өздеріне тән лексикалық мағыналары оларды жеке-жеке сөз ретінде танытса, негіз сөз бен туынды сөздің мағыналарының жақындығы олардың түбірлес сөз екендігін дәлелдейді. Мәселен, заңсыз туынды сөзінің – «заңға қайшы, сәйкес емес» - деген мағына сөзжасамдық мағына болып табылады. Кеден саласының құқық қорғау аспектілеріне заңсыз есірткі және заңсыз қару айналымдары, халықаралық терроризммен күресу жатады [7, 56].

Талдау жасалынып отырған «Заң» сөзінен жасалған сөзжасамдық ұяның ерекшелігі – ұя құрамына енген 43 туынды сөздің 24-і термин сөз болып келуінде. Бұған түп негіз сөздің бастапқы мағынасының салалық лексикаға биімділігі де себеп болуы мүмкін.

Әдебиеттер

1. Қазіргі қазақ тілінің сөзжасам жүйесі. –Алматы: Ғылым, 1989. –368б.
2. Құрманәлиев К.А. Қазақ тіліндегі сөзжасамдық ұя проблемаларының ғылыми-теориялық негіздері. – Алматы: Мектеп,2002. –276б.
3. Оралбаева Н. Қазақ тілінің сөзжасамы. –Алматы: Ғылым, 2001. – 257 б.
4. Бейсембайқызы, З. Қазақ тілін (сөзжасамды) модуль негізінде оқыту. – Алматы: Білім, 2001. – 185 б.
5. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі /Жалпы редакциясын басқарған Т. Жанұзақов. –Алматы: Дайк-Пресс, 2008. – 968 б.
6. Заң терминдерінің сөздігі (қазақша-орысша және орысша-қазақша) /Құрастырғандар: М. Айымбетов, және т.б. –Алматы: Жеті жарғы, 2005. – 656 б.
7. Қазақстан Республикасының кеден құқығы: Оқулық. – Алматы: Нұр-пресс, 2007. –267 б.
8. Әбдиева Ш. Қазақ тілі. Прокурорлық-тергеу факультетінің студенттеріне арналған: Оқу құралы. – Алматы: ҚазМЗА, 2001. –170б.
9. Sagima Sultanbekova, Assel Koshekova, Aigul Bizhkenova, Madina Anafinova, Leilya Sabitova. Development of the educational concept of Kazakh neologisms: methods of identification, criteria and trends for school and university students // Revista ESPACIOS. –Vol. 39 (Nº40). –2018.
10. Каюмова М.А. Теоретические аспекты медицинской терминологии в языке //International Research Journal.–№8 (122). –2022. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2022.122.47>
11. Есімсейтов Б.Р. Қазіргі қазақ тіліндегі сөзжасамдық тізбектер: филол.ғыл.канд.дисс.авторефераты. –Алматы:Мектеп, 2002. –25б.
12. Сөзжасамдық тарам, оның ұя бірліктермен байланысы филол.ғыл.канд.дисс.авторефераты. –Алматы: Білім, 2005. –27б.

13. Қоқышева Н.М. Қазіргі қазақ тіліндегі денемүшелері атаулары негізіндегі сөзжасамдық ұялардың сөзжасамдық сатыларындағы туынды сөздер: филол.ғыл.канд.дисс.авторефераты. –Алматы:Білім, 2001. –26б.

14. Шоқабаета С.С. Қазіргі қазақ тіліндегі «ақ» сөзінің сөзжасамдық әлеуеті // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Филология сериясы.–№4 (125)/2018. – Б. 136-144.

15. Сапарова К.О.Сөзжасамдық мағына түрлері мен лексикалық мағынаның арақатынасы (еліктеуіш сөз табы негізінде) // Қарағанды университетінің хабаршысы. Филология сериясы. –№ 4(72)/2013. – Б. 9-13.

16. Anarkul Salkynbay, Nazyken Yegizbayeva, Shaigul Ramazanova, Gaziza Imanaliyeva, Zhazira Abdrakhmanova. Functional Semantics of the Voice in the Kazakh Language // Revista ESPACIOS. –Vol. 38 (Nº 25). –2017.

17. Temirgazina Z., Akosheva M., Shakaman Y., Shaharman A., Kurmanova Z., Kairova M. Metaphors in Anatomical Terminology // Space and Culture, India. – 2019. –P. 143-153. URL: <https://doi.org/10.20896/saci.v7i1.52810>.

Б.Р. ЕСИМСЕЙТОВ

Академия правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре
Республики Казахстан, город Косшы, Казахстан.

Н.М. КОКИШЕВА

Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Астана, Казахстан

СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ГНЕЗДА С ИСХОДНЫМ СЛОВОМ «ЗАҢ»

Аннотация. В данной статье определяется словообразовательный потенциал словообразовательного гнезда с исходным словом «заң» (закон) на основе анализа словообразовательного гнезда образованного из этого слова. Рассматриваются труды таких ученых, как Н. Оралбай, О. Токкожаева, А. Салкынбай, К. Курманалиев, Б. Есімсейтов, Н. Кокишева, Т. Тохтарова, Д. Куандыкова, изучавших проблему словообразовательного гнезда.

Обязательный элемент словообразовательного гнезда – исходное слово. Исходное слово играет очень важную роль в формировании словообразовательного гнезда, влияет на его строение, смысловые отношения однокоренных слов в структуре гнезда. Оно входит в состав всех производных слов, определяет их значение. На сегодняшний день в качестве исходных слов в гнездах могут выступать: имена существительные, имена прилагательные, имена числительные, глаголы, наречия.

В статье проведен анализ одного из основных концептов юридического дискурса – слова «закон» с точки зрения словообразовательного гнездо. Определяется 43 производных слов из них 24 термины, образованных в

словообразовательном гнезде синтетическим, аналитическим, лексико-семантическим способами словообразования. Выявление синхронного словообразовательного потенциала требует определения объема, глубины СГ. При этом обнаружено, что объем анализируемых СГ и их структура зависят, прежде всего, от объема лексико-семантического пространства исходных слов. Чем более разветвленной системой значений обладает слова, тем более объемно его СГ. Было выявлена также зависимость объема СГ от частотности употребления их исходных слов. Словообразовательный потенциал исходных слов выявляется также по глубине СГ, под которой понимается количество синтагматических, парадигматических единицы в данном конкретном СГ.

Лингвистические данные собраны из Толкового словаря казахского языка, Словаря юридических терминов и Учебного пособия «Таможенное право Республики Казахстан».

Ключевые слова: словообразования, словообразовательное гнездо, словообразовательная цепочка, словообразовательная ступень, закон.

B.R. YESSIMSEITOV

Law enforcement academy under the Prosecutor General's Office of the Republic of Kazakhstan, Republic of Kazakhstan, Kosshy.

N.M. KOKISHEVA

A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute, Astana, Kazakhstan

THE WORD-FORMATION POTENTIAL OF THE WORD-FORMATION NEST WITH THE ORIGINAL WORDS «ZAN»

Abstract. In this article, the word-formation potential of the word-formation nest with the original word "zan" (law) is determined based on the analysis of the word-formation nest formed from this word. The works of such scientists as N. Oralbai, O. Tokkozhaeva, A. Salkynbai, K. Kurmanaliev, B. Yessimseitov, N. Kokisheva, T. Tokhtarov, D. Kuandykov, who studied the problem of the word-formation nest, are considered.

A mandatory element of the word-formation nest is the source word. The original word, it is commonly called the top, plays a very important role in the formation of the word-formation nest, affects its structure, the semantic relations of single-root words in the structure of the nest. It is part of all derived words, determines their meaning. To date, the vertices in the nests can be: nouns, adjectives, numerals, verbs, adverbs.

The article analyzes one of the main concepts of legal discourse – the word "law" from the point of view of the word-formation nest. 43 derived words are determined, 24 of them are terms formed in the word-formation nest by synthetic, analytical, lexico-semantic methods of word formation. The identification of

synchronous word-formation potential requires the determination of the volume, depth of word-formation nest. At the same time, it was found that the volume of analyzed word-formation nest and their structure depend primarily on the volume of the lexico-semantic space of the source words. The more extensive the system of meanings a word has, the more voluminous its word-formation nest. The dependence of the volume of word-formation nest on the frequency of use of their source words was also revealed. The word-formation potential of the original words is also revealed by the depth of the word-formation nest, which means the number of syntagmatic, paradigmatic units in this particular word-formation nest.

Linguistic data are collected from the Explanatory Dictionary of the Kazakh language, the Dictionary of Legal Terms and the Textbook Customs Law of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: word formation, word-formation nest, word-formation chain, word-formation stage, law.

References.

1. Qazırғы qazaq tılınıñ sızjasam jüiesi. –Almaty: Ğylym,1989. –368b.
2. Qūrmanäliev, K.A. Qazaq tılındeğı sızjasamdyq üia problema larynyñ ğylymi-teorialyq negızderi. Monografia. – Almaty, 2002. –276b.
3. Oralbaeva, N. Qazaq tılınıñ sızjasamy: Oqulyq. – Almaty, 2001.
4. Beisembaiqyzy, Z. Qazaq tılın (sızjasamdy) modül negızinde oqytu. – Almaty: Bılım, 2001. –185 b.
5. Qazaq tılınıñ tüsındırme sözdıǵı /Jalpy redaksiasyn basqarǵan T.Janūzaqov. –Almaty: Daik-Pres, 2008. – 968 b.
6. Zañ terminderinıñ sözdıǵı (qazaqşa-oryssa jäne oryssa-qazaqşa) /Qūrastyrǵandar: M. Aiyymbetov, jäne t.b. –Almaty: Jetı jarǵy, 2005. – 656 b.
7. Qazaqstan Respublikasynyñ keden qūqyǵy: Oqulyq. – Almaty: Nūr-pres, 2007. –267 b.
8. Äbdieva Ş. Qazaq tılı. Prokurorlyq-tergeu fakültetinıñ studentterine arnalǵan: Oqu qūraly. –Almaty: QazMZA, 2001. –170b.
9. Sagima Sultanbekova, Assel Koshekova, Aigul Bizhkenova, Madina Anafinova, Leilya Sabitova. Development of the educational concept of Kazakh neologisms: methods of identification, criteria and trends for school and university students // Revista ESPACIOS. –Vol. 39 (Nº 40). –2018.
10. Kajumova M.A. Teoreticheskie aspekty medicinskoj terminologii v jazyke //International Research Journal. –№8 (122). –2022. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2022.122.47>
11. Esimseitov B.R. Qazırғы qazaq tılındeğı sızjasamdyq tızbekter: filol.ğyl.kand.diss.avtoreferaty. –Almaty, 2002. –25b.
12. Sızjasamdyq taram, onyñ üia birlıktermen bailanysy filol.ğyl.kand.diss.avtoreferaty. –Almaty, 2005. –27b.

13. Qoqyşeva N.M. Qazırgı qazaq tilindegi denemüşeleri ataulary negızindegi sözjasamdyq üialardyñ sözjasamdyq satylaryndağy tuyndy sözder: filol.ğyl.kand.diss.avtoreferaty. –Almaty, 2001. –26b.

14. Şoqabaeva S.S. Qazırgı qazaq tilindegi «aq» sözınıñ sözjasamdyq äleueti // L.N. Gumilev atyndağy Eurazia ülttyq universitetınıñ habarşysy. Filologia seriasy. – №4 (125)/2018.– B. 136-144.

15. Saparova K.O. Sözjasamdyq mağyna türleri men leksikalyq mağynanyñ araqatynasy (elikteuş söz taby negızinde) // Qarağandy universitetınıñ habarşysy. Filologia seriasy.–№ 4(72)/2013. – B. 9-13.

16. Anarkul Salkynbay, Nazyken Yegizbayeva, Shaigul Ramazanova, Gaziza Imanaliyeva, Zhazira Abdrakhmanova. Functional Semantics of the Voice in the Kazakh Language // Revista ESPACIOS. –Vol. 38 (Nº 25). –2017.

17. Temirgazina Z., Akosheva M., Shakaman Y., Shaharman A., Kurmanova Z., Kairova M. Metaphors in Anatomical Terminology // Space and Culture. –India, 2019. –P. 143-153 s. <https://doi.org/10.20896/saci.v7i1.52810>

Авторлар туралы мәлімет.

Есімсейтов Бауыржан Рақымжанұлы – филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, әділет кеңесшісі, Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасы жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының доценті, Қосшы, Қазақстан.

Есімсейтов Бауыржан Рахымжанович – кандидат филологических наук, ассоциированный профессор, советник юстиции, доцент Академии правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан, Косшы, Казахстан.

Yessimseitov Baurzhan Rakhymzhanovich – candidate of philology science, associated professor, counselor of justice, associated professor Academy of law enforcement agencies under General prosecutor office of the Republic of Kazakhstan, Kosshy, Kazakhstan

Кокишева Назерке Магазқызы – филология ғылымдарының кандидаты, А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті, Астана, Қазақстан.

Кокишева Назерке Магазовна – кандидат филологических наук, доцент Евразийского гуманитарного института имени А.К.Кусайнова, Астана, Казахстан.

Kokisheva NazerkeMagazovna – candidate of Philological Sciences, Docent of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute, Astana, Kazakhstan.